

Finanční negramotnost ohrožuje mladou generaci. Chybí základní vzdělání i větší zapojení rodičů ve výchově

2.6.2025 - | Petr Lesensky - Dychame

Úroveň finanční gramotnosti na našem území stagnuje, alespoň mezi absolventy českých základních škol. Patnáct procent z nich podle mezinárodního testování PISA nedosáhlo ani základní úrovně finančního vzdělání. Důvodů, proč je situace stejná jako před zhruba deseti lety, je podle odborníků hned několik - absence kvalifikovaných pedagogů, nedostatečné zapojení rodičů ve výchově nebo impulzivní finanční chování pod vlivem moderních technologií.

Necelá pětina žáků nedosáhla ve finanční gramotnosti ani minimální úrovně. Problémy měly především děti ze sociálně slabých rodin. Ukázaly to výsledky šetření České školní inspekce. Z testování vyplývá, že patnáct procent českých patnáctiletých žáků nedosahuje základní úrovně finanční gramotnosti. Orientace této věkové skupiny ve finančních otázkách je tedy přibližně stejná jako před deseti lety.

Cílem testování, které ve dvaceti zemích a regionech provedla Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD), bylo porovnat finanční chování a znalosti patnáctiletých žáků. Nejlepších výsledků dosáhli v Belgii, Dánsku, Kanadě nebo Nizozemsku. Vysoký podíl patnáctiletých uvedl, že se s tématy jako vliv reklamy na nákupní chování lidí, způsoby plánování výdajů či práva spotřebitelů vůbec nesetkává. Školám nejčastěji chybí peníze na rozšířenou výuku nebo způsobilé vyučující.

Úroveň finanční gramotnosti napříč věkovými kategoriemi naopak zůstává stabilní, nejlepších výsledků v rámci Indexu finanční gramotnosti dosáhli lidé starší padesáti let a s vyšším odborným nebo vysokoškolským vzděláním. K základním dovednostem v oblasti osobních financí patří zejména tvorba osobního rozpočtu. *„K tomu jsou nutné dovednosti jako založení a správa bankovních účtů, racionální užívání úvěrových produktů, nastavení životního i neživotního pojištění či orientace v oblasti investic a spoření. Nějakým způsobem je finančně gramotný každý, ovšem podstatná je míra skutečné, nikoliv jen subjektivně vnímané gramotnosti člověka,”* popisuje problém **David Kuna**, vedoucí obchodu životní pojišťovny YOUPLUS.

Rodiče by se neměli spoléhat jen na školu

Do výsledků podle České školní inspekce promluvila nižší úroveň finančního vzdělání u žáků v oborech středních škol bez maturitní zkoušky. U nich je znatelný faktor impulzivního finančního chování, který se projevuje především tím, že tito studenti preferují častější utrácení peněz před dlouhodobými úsporami. *„Vliv na finanční gramotnost žáků může mít i jejich rodinné zázemí. I proto by se její výuka měla posilovat především na těch školách, které převážně navštěvují žáci ze znevýhodněných rodin, například ve vyloučených lokalitách,”* tvrdí Kuna.

Pokud školní vzdělání nestačí, měli by se rodiče na rozšiřování finanční gramotnosti podílet také. Finanční gramotnost podle Kuna začíná právě u nich, své potomky by měli učit správnému spotřebitelskému chování a dávat jim pozitivní příklad. *„Je důležité dětem už od raného věku vysvětlovat, jak peníze fungují, a postupně jim prakticky ukazovat, která mince nebo bankovka má jakou hodnotu. Například že za zlatou kovovou minci si mohou koupit zmrzlinu nebo malou čokoládu, zatímco za jednu zelenou papírovou s pánem na obrázku třeba pět zmrzlin nebo pět malých čokolád.*

Pro pěstování pokory a vděčnosti je důležité, aby děti chápaly hodnotu peněz,” říká Kuna.

Nedostatečné povědomí o správném zacházení s penězi často pramení právě z podceněného vzdělávání v dětství či během let strávených ve školních lavicích. Po střední škole začne chodit do práce určité procento studentů, pro které může být skok do pracovního života v tomto věku drsnou zkouškou. *„Nezdravé finanční návyky, které plynou třeba z možnosti zacházení s penězi ve virtuálním prostředí nebo opakovaných plateb kartou bez rozmyslu, pak mohou vést mladé lidi brzy do problémů. Placení on-line metodami je rychlejší a zadlužování tím pádem snadnější,”* vysvětluje odborník.

Rychlé platební metody jako cesta k zadlužení

A není nutné se držet pouze u základního nebo středoškolského vzdělávání. V otázce finanční gramotnosti se totiž více než polovina lidí ve věku 18 až 34 let necítí sebevědomě, jak tvrdí průzkum České bankovní asociace. Téměř čtvrtina respondentů v této věkové kategorii navíc přiznává, že školní výuka jim v této oblasti nijak zásadně nepomohla. Finanční gramotnost je přitom součástí Strategie vzdělávací politiky České republiky do roku 2030 a tudíž by měla být jednou z priorit tuzemského vzdělávacího systému.

„Orientovat se v základních finančních otázkách je nezbytné pro rozvoj společnosti jako celku. Finanční či investiční trhy se postupně stávají čím dál složitějším místem, i proto bych před každou větší či pravidelnější investicí doporučil konzultaci s finančním poradcem. Jinak budou dřív nebo později vystaveni riziku zadlužení,” upozorňuje Kuna.

U mladých pokulhává také schopnost naplánovat rozpočet ve střednědobém horizontu v řádu měsíců. Nezanedbatelná část lidí ve svých dvacátých letech sjednává první hypotéku, začíná pracovat s úvěry a úroky, a také zakládá rodiny. *„Posun v oblasti technologií otevřel mnoho možností, jak zacházet s financemi. I tak důležitá životní rozhodnutí, kterými se můžete zadlužit nebo naopak zajistit až do stáří, se dají udělat v prostředí internetu na pár kliknutí. Časové okno, ve kterém o svých penězích rozhodujeme a přemýšlíme, se postupně smršťuje. Už to by měl být zdvižený prst,”* tvrdí Kuna.

Právě z unáhlených a impulzivních rozhodnutí umí těžit kyberpodvodníci. Jen v roce 2024 Česká bankovní asociace evidovala přes 87 tisíc poškozených klientů, kteří registrovali škodu za bezmála jeden a půl miliardy korun.

<https://www.dychame.cz/financni-negramotnost-ohrozuje-mladou-generaci-chybi-zakladni-vzdelani-i-vetsi-zapojeni-rodicu-ve-vychove>